

A' FELSÉGES AUSZTRIAI HÁZBÓL

SZÁRMAZOTT

DICSŐ KIRÁLYOK'

MAGYAR HONNUNKON VALÓ ORSZÁGLÁSÁNAK

HARMADIK SZÁZADOS

ÖRÖM ÜNNEPÉN

TARTATOTT

B E S Z É D,

MELLYEL

A' BÖLCS KÖRMÁNY' HALHATATLAN ÉRDEMEIT

ÉS

A' MAGYAR HAZA' HÁLÁ-ÉRZÉSEIT

elő nyelven hirdette

MAHOVSZKY JÓZSEF,

A' Sz. Mes. és Filozofiának, úgy szinte a' Sz. Theo-
logiának Doctora, és Diós-Győr Korona-Várossának
Plébánosa.

A'

Miskolczi Sz. Péter, és Pál Apostolok'

Templomában

Szent - András Hava' 4-ikén 1827.

Kassa gyűjtemény

KASSÁN 1828.

NYOMTATTA WERFER KÁROLY, AKADEMIAI TYPOGRAPHUS.

A' jó Király édes Attya
Hiv Népének: törvényel
'S kegyelmekkel igazattya
Nem változó önn-kényel.

A' Nemzet - test' boldogságát
Hordozván nagy szivében
Önnön örzi szabadságát —
Törvény 's fegyver kezében. •

Áld - meg Isten, a' Nép' Attyát
Ágozattyát, és Magzattyát! —
Imígy kiált minden hiv
Királyát szerető Sziv!

Kisfaludy Sándor,

Adjátok - meg a' mi a' Császáré a' Császárnak, és a' mi az Istené az Istennek. *Sz. Máté Evang. 22-dik R. 21 versében.*

A' mai (Pünkösöd után 22) vasárnap Evangel.

Nem a' hízelkedés, mellyre a' való érdemnek szüksége nincsen, nem - is a' hiú dicsőség, mellynek koszorúji elhervadnak; hanem édes Magyar Hazánknek öröm Ünnepe, és a' mi háládatos érzésünk gyűjtött egybe bennünket. Tisztelendő, Méltóságos, Vitézlő, Tekintetes, Nemes Úri Rendek! — — Érdemes közönség! — és a' mi e' szent helyhez legillendőbb, reátok nézve legvígasztalóbb nevezet: Ahítatos keresztények! — —

Az Istent imádni jöttünk - egybe, hogy reánk derítette ezen Százados - Ünnepet, melly minden magyar szívből, a' tisztelet' és szeretet' érzését Hazánk' felkentjei' iránt kiömlesztvén, egyszer'smind a' mindenhatónak azt a'

kegyességét dicsőíti : mellyet ezen Nemzet' fohászokodásától meghatódván, három-száz esztendő' mély sírjában szendergő jámbor Eleinktől kezdve, mi reánk, és késő ivadé- kinkra is a' maga megbecsülhetetlen ajándé- kinak kiöntésével bizonyítani meg nem szünik.

Látjuk úgy é a' Menyei Gondviselésnek munkáját, melly siralmas homályunkat arany időkre tisztította, megáldván Királyinknak szent Székét az AusztriaiHáznak Felséges Nem- zetségével, melly az időnek fergetege' között ingadozhatatlan, bátorságos megmaradásának kő - sziklájára fészkesítve méltóvá lett; hogy nem csak szélessen kiterjedő Birodalmiban, de egész Európára nézve, mint egy nagy fa- miliának édes Attya, a' díszes Atyai neveze- tet megérdemlené.

Imé éppen tegnap három századok re- pültek - el, az üdönek sebessen haladó szár- nyain, a' miolta I-ső Ferdinand Felséges Ki- rály, Székes-Fejérvárott a' Szent-Koroná- val díszesítve, mind a' vérség' örökségével, mind a' szabad Nemzetnek szerencsés válász- tásából a' kormányra fellépett, és rémítő veszedelembe süllyedett Hazánkra, mintegy Örző-Angyal megjelent. — A' melly Feje- delemnek származásából nagyra termett Ural-

kodók, Hazánk' ügyét támogatván, éppen akkor, midőn a' nagy munka bétellyesedne, és a' két százados rab'iga özsze törettve — Hazánk láthatárán a' Fél-Hóld végképen leáldozna — akkor Habsburg' Férjfi ivadéka gyászos sírjába süllyedt-le!" — — Sirtak hívei — és ime a' forró könnyektől megnedvesített díszes régi törzsök leány ágon újra hajtott — és annak kellemetessen zöldellő ágai, a' roppant Ausztriai birodalom~~ok~~ kívül — a' Toskániai Nagy Fejedelemségre — Modena, és Párma felé — meszsze terültek. — — Itt, annak hűs árnyéka alatt nyugszik édes Hazánk is a' maga áldott téreivel, eredeti díszében. Arany szabadsága megörízve, drága kincse, 's mindene. — Alkotmánya rendülhetetlen, mint az Égig meredő Öszkárpát, melly sok szélvészt kiállott, de a' teremtéssel egy idős gránit kő-szirtjeiben változást nem tapasztalt! mert az Ausztriai Felséges Ház' védő szárnyai alatt, tetszett a' Királyok' szívét igazgató Istennek, a' maga kegyelmét árasztani édes Honnunkra, és a' pusztulás, inség, rab-lánczok helyett — nyugodalmat végre, és békességet ezen szép tartományoknak engedni, mellyekre a' bőkezű természetnek drága ajándéki halmozva lévén,

nem lehattünk vetélkedők nélkül, kik azt, melly boldog ezen nemzet, ha boldogságával élni akar, csudálva irigylették! —

Adjuk - meg tehát a' mi a' Császáré a' Császárnak, és a' mi az Istené az Istennek. Lehet é erre nagyobb ösztön, mint a' háládatosság — és hathatósbabb indító ok, mint Jézusnak szózatja, kinek hatalmas szent nevére minden térd hajol, nem csak a' földön, és a' föld alatt, de az Egekben - is (^a). Kinek zsámolyához a' föld' hatalmassi koronájokat leteszik. — — Így szóllot Jézus a' Királyok' Királya! — —

Midön pedig Jézus így szóllana: Tiberius uralkodott akkor az örök Róma magas Capitóliumán, és a' világon (^b) ki a' bálványozás' meszsze terjedett szárnyai alatt elsetéültt földön, nem ösmérte maga sem az igaz világosságot, melly megvilágít minden embert, ki e' világra jön (^c). — — Még is Jézusunk, hogy a' Fejedelemben az Istennek képét tisztelje ki-ki, és tántoríthatatlan hűséggel hódoljon nékie parancsolta. — Pedig

a) Philipp. 2. v. 10. —

b) — — Quae de septem totum circumspicit orbem Montibus. Imperii Roma, Deumque locus!

c) Ioan 1. v. 9. — —

a' nemzeti szokás, idegen nyelv, és a' Religió annyira, mint az ég a' földtől különbözvén, sem az árnyék - Fejedelem, ki Romának tömjénezett, sem az idegen járom nem tetszett azon nemzetnél, melly az Égnek különös oltalma alatt, nagy veszedelmekből kiragadva, — mint egy maga körül sejdítve Ábrahám, Izsák, és Jákób' ör-lelkeit, a' nemzetséget különben is annyira érzette, hogy az idegent, majd csak nem úgy mint ellenséget tekintené. — — A' honnan az adó panaszos teher volt csak azért is, mert külföldre folyt ki, és annak zsaroltatott öszve, ki nem Jerusálemben — de Jupiter Capitolinusnak — és a' Pantheonban áldozott. — — — Illyen környül-állásokban a' Fariseusok tanácsot tartanak Jézus ellen, hogy öt' megfognák beszédjében. Álnok orczával megjelenek előtte, és barátságot színlelnek. Mester! tudjuk hogy igaz vagy, és az Isten' útját igazságban tanítod — tudjuk, hogy nem nézed az emberek' személljét. Mond-meg nekünk mit állítasz? Szabad é adót adni a' Császárnak, vagy nem? — Látjátok az istentelen szövevényt, melyet csak a' Jézus bölcsessége oldhatott-meg; mert ha adózásra kötelez, reménylették, hogy a' Jézushoz esdeklő nép legott gyűlölné

ötet. Ha pedig az adozás ellen szóllana, mindjárt béjelentenek a' Római Hely-tartónál, és mint nép' lázzítót halálra ítéltetnék. De látta Jézus az eltakartt hálót, és a' ki a' szívek' belsejébe bélát, megsajdította álnokságokat. — — Mit kísértetek engem kép-mutatók! megfelel a' kérdésre — Mutassatok nékem egy adó pénzt, mellyet azok elő hoztak. — Kié ez a' kép szól Jézus, kié a' felül-írás? — Mondják a' Császáré — Tehát adjátok-meg a' Császárnak a' mi a' Császáré, és az Istennek, a' mi az Istené!" — —

Be gyönyörű válasz ez! — ki tagadja tehát, hogy a' Jézus tanítása nem erősebb véd-fala a' thrónusnak, mint á' fegyver, és erőszak. A' fegyver, a' nagy Hadvezér kezében — is a' környül-állástól függ, mellytől a' lang ész' remek gondolatja, és az erő, néha megvult szégyenítve. Sőt ha mindjárt győzött, és a' hódító tiszteletet parancsolt, az - is bizonyos, hogy nem egy ízben különbözött a' Jus s, a' hadi szerencsétől.

Egészen más néző pontból veszi a' dolgot a' Religió — öszve köti a' szíveket szeretettel, és hűséggel, de az Istenre nézve, ki az embert társasági életre alkotta, melly törvények nélkül nem lehet. Ezek pedig

gyengék, midőn a' közép erő hibázik, melly a' szabadságot határai közzé szorítsa. Azért a' Fejedelmekben, mint annyi Képeit a' Fel-séges Istennek tekinti, mert nincsen hatalmasság, hanem az Istentől; a' mellyek pedig vannak az Istentől rendeltettek. Azokáért, a' ki ellene áll a' hatalmasságnak, az Isten' rendelésének áll ellene. (d) — — A' miből következik, hogy a' Religió koszorút fűz a' Fejedelem' homlokára, de a' népet is boldoggá teszi egyszer'smind, mert a' szolgálai engedelem-ből erkölcsöt tesz', és a' félelmet szeretetté által változtatván, a' hü alatta való, a' síron-túl fel - tűnő életre - is figyelmezz, és érdemet gyűjt. — A' honnan veszedelem közepette, és akkor-is midőn szem nem látja, csak az Egygyetlen, ki az Egek' magassiból hajszá-lunkat is felolvasta — nem irtózva az in-ségtől, de nem is azon alacsony ingertől vezetve, hogy minden csekély tette a' hír-ha-rangtól továbbra hangozzon — csak a' fiúi hó-dolás, és királlya' szent személlye eránt való hűségtől lelkesedve — tántoríthatatlan marad, és bajnoki tettekre lelke felemelkedik. — Illyen ereje van a' szent Vallás' buzdításának.

d) Sz. Pál a' Rom. a' 13 R.

És méltán, mert egy áldott bölcs kormánytól csak - ugyan nagy jó háramlik a' köz- társaságra nézve, valamint ennek hálá'datos- ságától a' kormányra nézve, mellynek bővebb kifejtése, mái elmélkedésünknek tárgya fog lenni. — Azt fogom kihozni, hogy a' *Népnek öröme, és boldogsága a' jó kor- mány (1) — ismét a' kormánynak di- sze, ereje, és jutalma a' jó nép (2).*

Én úgy látom, a' mi az elsőt illeti, hogy a' jó Kormánynek remek képében a' Felséges Uralkodó házat. — A' mi a' másodikat illeti, a' jó nép hálá'datos vonzódásában, tü- körül édes Magyar Hazánkat feltalálni fogjátok. Figyelmezzetek!”

Az ember társasági életre van alkotva. De a' szükség is, és a' köz - bátorság sietteték az emberi szívnek ezen vágyódását. Így eredtek kisebb szövetségek, mellyek azután külömbféle okból nagyobb Társaságot tettek, és Nemzetségé váltak — kívül az ellenséget elhárítani, belől a' nyugodalom' kebelében a' társasági élet' gyümölcseiben részt venni, e' volt czélja az egygyesülésnek. A' mellyhez Igazgató mindjárt kellett, ki Had-vezér légyen az ellenség ellen, és bölcs Atya édes övéinek igazgatásában. — A' kormányon akár egy üljön, akár több között légyen el-osztva — akár a' Társaság' minden tagjai polgári jussokra egyenlők legyenek; akár az el - hűnytaknak jeles érdemei a' késő ivadékbann - is megkülömböztetve tiszteltessenek, a' kormányozás' külömbféle nemei között — a' kormány felséges jussokkal tündöklék mindég, szent annak szava, és megsérthetetlen. Nem csupán azért, hogy nem ok nélkül hordoz-

za a' fegyvert, a' ki a' kormányon ül, nem csak a' büntetésért, hanem a' lelki ösméretért is (e) — De az Igazgató hatalom is, önön boldogságát, csak népének boldogságából merítvén, annak külső, és belső bátorságát munkálja. A' tudományokkal, és szép mesterségekkel kezét - fog, és általok, a' társasági élet' kitelhető szerencséjének verő fényét deríti hű népére. És minthogy az embernek szemei az Éghez emelkednek, és az avval rokon részünk oda sohajt, és vágyodik az Úrnak pitvari után, arra ügyel, hogy a' Mindenhatónak a' neve szenteltessen. Tudja azt is hogy hatalma nem volna, ha csak onnan felőlről nem adatott volna, (f) a' hatalom, azért evvel hódol — mihellyest a' lelki hatalom' szent törekedését támogatni kell, és hű népét az Istenhez vonza, hogy nékie szolgáljon nem csak lélekben, de igazságban - is — Szerencsés a' reá bízott tíz talentommal jól élt, áldott az Isten előtt az ilyen hű szolga. Nyugodtt akkor is, midőn sáfárságáról számot kér a' Hatalmas, kinek Széke előtt minden földi dicsőség mint a' köd el - osz-

e) Sz. Pál. a' Rom. 13 R.

f) Sz. Ján. Evang. 19 R. a' 11. R.

lik — és méltó hogy bemenjen az ő Urának örömébe!” — — — Egy tekintet a' lefolyt időre, midőn lelki szemeink előtt, az emlékezet' szárnyain 500 évek vissza repülnek, bizonyoságot tésznek néktek, hogy a' jó kormánynak példányában, a' Felséges Uralkodó Házat elesmérni fogjátok. Mindenek előtt pedig lássuk azon idő pontot, mellyben Hazánknak kormányára fellépett. — —

Vérzik szívem, midőn ama szomorú időre vissza nézek, melly a' nagy lelkű Mátyás Király' hirtelen halála után, az arany-kort gyászos évvel felváltotta. Ama nagy Keresztény, és nagy Király — a' hadban Attya' gyermeke, a' bölcsességben Vitéz Érseknek neveltje fellengező erős lélek — pontos éles mindent látó ő is sírját találta — és élte' virágjában, dicső munkáinak közepette — ki kevés esztendőkből sok időket bétöltött — *nem* volt többé! — Lassanként elhúltak hívei is, kik egy ideig támogatták a' Hazának dőledezett falait — kívül irígyeink vér-szemet kaptak — és belől oh keserű emlékezet! a' Felségnek szentséges személlye megvetve — terjedett a' hatalmaskodás, terjedett a' puha élet és hívalkodás. — — Az alatt a' leg nehezebb időben egy árvára szorult az Ország' kormányo-

zása, eggy árvára kinck nevét sem említhetem, hogy édes Hazám' akkori sebeire keserves jajokat ne öntsek — Hah! itt van az iszszonyú veszedelem! Az ifjú Király a' vakmerő tanácsnak áldozatja lön — válogatott Vitézink' számát — Nemességünk' színét egy gondolatlan ütközetnek boldogtalan ki menetelén a' Mohácsi halmok boríták-el! — (*) Buda várán a' fél-hold sugárzik! — A' Királyok' szent székén Soleyman parancsol, és kegyelemből enged Királyt az Ország-nak, Zápolya tartott erre számot. Meg is nyerte a' Sultán' kegyelmét. Jová-hagyták sokan — de a' Sors nem engedte, hogy egy Magyar Király a' Török' védencze, és szolgája légyen!" — — — Törüld áldott nép könnyeidet! — A' csapás ugyan rettentő, — — Sok száz ezerek rab-lánczra függesztve nem fogják többé látni a' Magyar Eget! (h) — De légy jó reménységben, tekints Nyugotra!! — talán onnan ered felszabadítód!!" — Örülj a' vérség' jussán, a' frigynek minapi kötése szerint, az özvegy Királyné — a' nagy lelkű Nádor, kinck hamvaira áldást mondok — a' hü Bán, mást forgattak elméjekben. És az ellenség eltakaro-

g) Cserei Ajtai Háláadó Beszéd M. Theresiához.

h) Pars agitur vinctis, post tergum capta lacertis
Respiciens frustra, rura, laremque suum. Ovid.

dása után szabadabban lélekző Nagygyaink is nagyobb számmal mint várnia' keserves időben lehetett, Po'sonyban egybe-jövéen, örömkialtások között, és szabad választással, mert a' kire hajlottak, még távol volt — csak önön szívek' vonzódásának engedvén — — Ferdinandot, Ausztriai Fő-Herczeget — Cseh-Királyt, Császárok' ivadékját a' Magyar királyságra meghívtak. Ki mőndhatatlan örömmel tódúl a' hű Magyar a' határ' szélekre — Szalaházi, elébb Beregszázi Plébános, most Veszprémi Püspök, és Cancellárius, — fontos beszéddel, hogy az országot vérrel szerzett szabadságában oltalmazza, és atyáskodó kormányát foglalja-el, megkérte. — Ugyan ezt Magyar szívre ható beszéddel elejébe terjesztette a' Palatinus Báthor István, fő támasza Ferdinand' ügyének. — A' vetélkedés a' más részről, melly a' Napkelet' hatalmanélkül erőtlen volt, nem tehetett akadályt. — Csak győzedelmi zajj — csak örömkialtások harsognak Budáig, mellyben István Sz. Királyunk' napján, tartotta fényes bémenetelét. — Megnyílik az Ország' nagy Gyűlése, a' mellyre Mária, Lajos Király' özvegye, mélly gyászban, és fekete hajón — úgy Anna, már nem csak hitves, de Anya is, éppen akkor,

midőn a' Magyar, határ-szélein tisztelné Ural-
kodóját, Maximiliánnal megáldva — nagy
fényben, és Királynéink' méltóságában, szin-
te hajón a' Duna' habjain, levedzettek. —
Fel derült éppen Vasárnapra akkor az örökre
emlékezetes 3-dik November — — Ott Szé-
kes Fejérváron, a' hol Királyink' porai
nyugszanak — és a' hol az egykori nagy-
ság a' Mausoleumok' keskeny rekeszibe
szorúlva üdvösséges elmélkedésre ád okot,
mellyet az elhunyt Nagyoknak hős ár-
nyékai gerjesztenek a' megkoronázás' nagy
pillantatjában — — ott volt helye ama
szent, és törvényeink' ereje által múl-
hatatlanúl szükséges cselekedetnek, a' mely-
ben az Isten' oltára előtt, a' Haza javára,
és törvényére megesküdött Király, öltözve
azon palástban, melyet Geisla, a' Nagy Sz.
Király' kedves élete párja, a' Boldog Szüz'
temploma' részére, önnön kezeivel munkál-
lott — felövedzve Sz. Istvánnak kardjával,
mellyel a' belső, és külső ellenségek általa
megalázva voltak — ama Szent-Koronával,
mellyhez anyi édes emlékezet köti a' Magyarok
szívét, dicsőítve — Hazánk' Fő-Papjai, Zász-
lóssai — Nagygyai, és Nemessei' öröm' könnyei
között, országolni kezdett — és az Ausztriai

Felséges Nemzetség, édes Hazánk' áldott tulajdona, és tulajdonosa lett!"

Gondolni lehetett, hogy vissza tetszik az *Constántzinápolyban*, a' mi *Fejérvárott* esett, és a' *Török*, kinek fején még győzedelmi koszorúji el nem hervadtak, mást végzett Magyar országról. — — *Laski* követsége a' *Díván* előtt olajat öntött a' tüzre — és *Gritti* a' legalkalmasabb eszköz volt mindenre, a' miből végső romlás, és inség származott. — A' vetélkedő *Király* tudván azt, hogy az ő fejét is a' *Szent-Korona* ékesítette, mellynek tündér fénye szemeit meg is ígézhetette, de talán még is inkább más ingerektől el csabítva a' *Pogány'* szövetségét választotta (i) — Rettenetes szándék, melly millióknak szemeiből könnyeket facsart-ki! — Így gerjedtek a' fájdalmas szakadások. Így harapódzott-bé a' szerencsétlen tűz *Hazánk'* belsejébe — Rettenetes! a' *Hazafiúság* színe alatt takaródzott a' pártütés, és szabadítóknak állították magokat, kik testvérjeiket rab-lánczra fűzték! — Ama nagy *Férjfi* is, kinek halhatatlan az érdeme a' Magyar törvényekre, ismét leti-

i) *Flectere si nequeo Superos, acheronta movebo* — *Virgil.*

protta a' törvényt, és minapi vétkére a' szerencsétlen Lajos ellen, midön a' mire hatalma nem volt, a' törvényes Diaeta' ellenőre, Hatvanban azzal vetélkedő Gyülést tartott — ismét más vétek következett -- de hasonló az előbbihez, tudni illik a' felszentelt személlyel szembe-szállás -- eggy utálat a' törvényben, -- melyet vajha olly híven követett volna, melly bölcsen, és érdemmel tetézve megírta!" — — Nem csuda, ha ama nagy tölgy, melyet több századok' szélvésze le nem döntött, most benne termő férgek, erős gyökereit megörlötték, és zördülve leomlott! — Nem csuda édes Hazám! ha a' külső ellenség' mindent leverő hatalma, még le nem süllyesztett — de most a' hazafi vérbe mártott, belső gyilkossaid' keze jaj talán le-terít!" — (k) — — A' bánat elfojtja a' szót, és csak könnyeket tud hullajtani. — Szóljatok tehát helyettem, ti kirá-

k) Cum omnia ratione, animoque lustraris, omnium societatum nulla est gravior, nulla carior, quam ea, quae cum republica est unicuique nostrum, — — pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus? Quo est detestabilior istorum inmanitas, qui lacerarunt omni scelere patriam, et in ea funditus delenda occupati, et suut, et fuerunt. — — Cicero L. I. de Officiis.

lyink' lakó helyével dicsőített falak, ti voltatok következett romlásunknak tanú-bizony-sági — ti láttátok Hazánk' gyermeki által behívott, és barátságos karokkal megölelt vérengező ellenségünknek kegyetlenkedő diadal-mát — — ti láttátok miként emelte a' Napkelet' gyermeke a' maga mecsetjeit az Apostoli Országban, miként fertéztette Oltárinknak szentségét, Papjainknak méltóságát, Szüzeinknek tisztaságát. — Ti láttátok a' pogány iga alatt kesergő népnek nyomorúságát (1) — — Így nyavalgott sokáig szegény Hazánk, hol a' keresztény név' ellenséginek, hol a' belső nyughatatlanság' ártalminak ki lévén tétetve. — Nagy idő follyt-el, méglen a' Felsőleges Ausztriai Házból való dicső Fejedelminek törekedése által kisegítetve, régi boldogságának meszsze elüszött fényét lassan-lassan látni kezdette. — A' veszedelem elmúlt, melly már magáig a' roppant Vindobonáig hatott, hol a' Császárok' bölcsője, és sírja

1) Haereditas nostra versa est ad alienos, domus nostrae ad extraneos — — Cervicibus nostris minabamur lassis non dabatur requies — Aegypto dedimus manum, et Assyriis ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt, et non sunt; et nos iniquitates eorum portavimus — (Orat. Jerem. Proph.)

van!" — — Megakadt itten Soleyman' szerencséje — 154 esztendők' múlva ugyan ott a' rémitő tábor, mellyben fájdalom a' Törökkel, némelly hazánkfia -is egybe szövetkezett, megszégyenítve, Kahlenberg' bérczeiről alátaszítatott. Nem engedte a' sors, hogy a' Császárok' Burgján a' fél - hold sűgározzon!" — — A' nagy Lélek elfelejtve a' bántást, jó tettel visszazonozza a' sérelmet, és Leopold is eltökéllette, hogy ama szép, de sok keservekkel küzdő Magyar föld, benne lássa Szabadítóját — és ime harmadik esztendőre, Bécsnek feloldott ostroma után, édes Hazánk' Anya Várossa is, végtére megvíva 145 esztendők alatt megüdültt rab igáját öszve tiporva látta. Buda vára megszabadult — és a' Török Vezérnek, ki a' Nagy Leopold' koronázása' napján, midőn ősi szokás szerént Sz. István' kardját, a' világ' négy részére villogtatta, csúfolódásból, mintha vérző sebet kapott volna, egybe hívatta Orvosait, fejét békötetni parancsolta, dűrva tréfája bétellyesedett. — Budával a' fél ország vissza volt nyerve. Ugyan csak Mohácsnál az egykori szörnyű csapás megboszszúlva. — Györött Adolf bajnok' fegyverével megvívta, azon Herczegi nemzetségből, mellyből a' mi időkben

egygyik ivadék, Hazánk' Fő Papjainak sorában, ugyan ott szelíd Pásztori botjával, a' Jézus' nyáját örzötte; a' másik egy a' legjelesebb Hadvezérek közzül, nem tábort, de nemzetségeket, példa nélkül való egygyességgel a' nagy ozélhoz, Európának szabadulásához vezérlett. — Meghódolt Eger, és Nandor-Fejérvár — Zentánál Eugenius hallatlan szerencsével, a' Török tábort semmibe dönti. — És a' Passaroviczi békesség, nem csak Temesvárt, de Oláh Országot Alutáig, és Bcsniának némelly részeit a' Török szolgálattól felszabadítja. — Örvendj Hazám! — Királyink' legédesebb öröme a' volt, hogy le vannak oldva bilincseid — legédesebb jutalmok, ha a' jó tettet elősmérve hü vagy, és bizodalommal felnézel Szabadítodra!" — — A' napkelet lecsendesedve lévén, egészen másolan fenyegetődött újra a' még rémítőbb veszedelem, mellynek elhárításában, a' kormány' bölcsességén kívül, a' jó népnek már többé el nem osztott, de egy szívtől buzditott ereje kitünnén, annak helyén tészünk — mind a' Kormányra, mind a' Hazára hálá'datos emlékezetet.

Hátra lévén a' külső ellenség nyomatva, a' belső egyenetlenségnek is gyulladozási el-

óltogatva — az Isteni tiszteletben esett sérelmek is gyógyultak. — Megszűnt a' pusztítás, melly a' békés magányokat — a' régi ahítatosság' alkotmányit — a' Monostorokat — az erkölcsnek, és tudományoknak menedék helyeit gyökerestől ki-irtotta. — Volt pedig idő, midőn egy Bebek — csak itt ezen Megyének kebelében, a' többi között, szomszédunkban, Sz. Benedek' Tapolczai Apátságát, a' hol félre a' világ' zörgésétől, az ártatlan természet' kebelében, a' legszerencsésebb előmenetellel gyakoroltattak a' tudományok, földig lerontatta — és annak jeles Apátját, csak azért, mert tántoríthatatlan volt hűségében Ferdinand Királyához, félig béásva a' földbe, lövésekkel porrá zúzatta, illy rémítő áldozattal akarván Zápolyának ügyét támogatni (^m) — — volt idő, mellyben meghomályosodott az arany, és elváltozott a' legékesebb szín (ⁿ) a' hol a' Szent-Egy-Házak feldúlva keseregtek. (^o) A' Szent-Királytól

m) Fuxhoffer Monasterologia.

n) Jerem. Lament. 45.

o) *Senes defecerunt de portis, juvenes de choro psallentium. Versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri. Vae nobis quia peccavimus — propter montem Sion, quia disperit — vulpes ambulaverunt in eo. Orat. Jerem. Proph.*

rémítő átok alatt, a' tőle alkotott Püspökségekhez, meg nem rothadott jobb kezével ajánlott birtokok, idegen kézre kerültek. — A' midőn az önnkény kaczagva a' Szent oltárokat feldúlta, és forgatta, mellyeken félezered alatt, a' keresztény Magyar, a' kegyelemnek, melly az Égből áldását hinti, székét tisztelte. — A' bús romlásnak nyomai, sok Szent-Egyházaknak megfeketült fal darabjai, ime ma is mintegy panaszkodva a' vándort megdöbentik, kinek szíve vérzik, hogy nem annyira az időtől, mint az erőtől végbe - vitt omlásokból, a' hívek' hajdani éneke helyett, az éjjeli madár' keserves huhogási hallatnak. — — Jaj! melly különös érzés foglalta - el szívemet, — sokat kimondanom nem lehet — el van temetve!!” — — — De oh Égnek áldott leánya töröld könnyeidet. Ez a' Gondviselésnek remek munkája, hogy a' komor fellegből annál tisztábban deríti-fel a' nap' arany sugarait — hogy a' keserüséget örömmel váltja-fel. — Nézzed, és vigasztalódj: A' Patriálkális kettős kereszt, Országunk' Czímerében eredeti fényében ragyog. Sok jeles, tős Magyar nemzetségek a' Garizim' hegyéről vissza-jöttek az áldott Jerusálemhez — és örültek, miként Öseinek dicső nyomain, bétértek azon útra, melly mindég az üdvösségre

vezérlett — — látták azt, hogy ama áldott Istvánnak, Lászlónak, mester keze által, a' Szent vallással, sok titkos szövevényen öszve kapcsolt Magyar Polgári alkotmány, csak úgy marada a' fergeteg' közepette ingadozhatatlan, mert a' lelki, és világi két különböző hatalom atyafiságos szeretettel egybe fűzve lévén, egyik a' másiknak védője lett — és éppen a' Magyar bölcs alkotmány volt az, melly az Eget a' földel öszve kapcsolta!" — — Nagy ugyan a' ti érdemetek, Oláh, Forgách, Pázmány, Szelepcsény, Kolonich, és Eszterházy — oh mi nagy nevek! — és ezen Egri Megyének egykori hatalmas Gábora Erdödy, — — A' ti buzgóságoknak égő áldozatja tetszett az Istennek, és a' ti nevetek bé vagyon írva az életnek könyvében. De ti is valamint földi pálya futástokban több ízben megvallottátok — úgy most tennétek bizonyosságot, hogy a' Religió, egy hervadhatatlan érdemlett koszorút fűzött Habsburg' Ivadékjainak!" — — —

A' népnek boldogságát eszközlik, és megszerzik továbbá a' tudományok. Ezek pedig a' hova csak a' Muselmann tapodott, lenyomattva búsultak — követői, és vérei ama szörnyetegnek, kinek eszelős okoskodása az Ale-

xándriai Bibliotékát hajdan felgyújtotta, haszontalannak nézik a' tudományt, ha az Alkoránnal megegyez, és veszedelmesnek, ha meg nem egyez. — — Nem csuda ha az ápolgatók megritkulván, a' szerencsétlen időben a' tudományok is búcsút vettek. De az Országló Háznak ragyogó példája el oszlatta a' homályt, és bőkezűségével vissza nyerte a' nagyon érzett veszteséget. — — Ezen ingerektől lelkesítve támadtak sokan, kik az időnek írigy rejtekiből ki kerítvén Eleink' nevezetes dolgait előnkbe adták tükörül, hogy csudáljuk, és kövessük. — Támadtak a' szép természet' műveit — és annyi teremtményeit, mellyeknek képzelhetetlen különbségében, a' nagy célnak egygyessége kiteszik, magyarázó Tudósok. — — Jézusnak szívet felemelő tudománya, és az ahhoz vezető kút-fejek miatt, vándor útat többé idegen földre tenni nem kellett, pedig éppen azok, kiket elme tehetségünk ki művelése, a' Mohácsi szerencsétlenséget gyászoló tudományok elrejtekeztvén, a' külső Oskolákhoz vonzott; nem csuda, hogy a' lelki szabadság' tündér képzeletével, és annak bájoló színe alatt takartt más tudománnyal tértek vissza, mellynek következési előttünk tudva

vannak. — — Megjobbult Hazánk' javára, az Igazság' ki szolgáltatásának könnyebbítésére Törvényeink' tudománya is. — — Nyertünk' a' nagy Pázmántól kezdett, és ama áldott Teresiától nagy bőkezűséggel végbe vitt Anya - Oskolát is. — Nem szűkölködünk Atheneumokban. Kisdi, Eszterházy elfelejtethetlen nevek! — — de itt is a' megvidúlt Múzsák, egy el ne felejcset fűznek minden korban, a' Haza' Fejének homlokára — könyvtáraink naponként gazdagodnak. — Nemzeti Museumtiák egy széles tudományú Herczegnek, ki első Polgári hivatala miatt is, de nemes szívének vonzódásáért is, édes miénk, sokban köszöni virágzását. — Valóban azt a' dicsőséget ezen Felséges Ház' minden ivadékinak meg kell adni, hogy születés nélkül is - - önnön erkölcsökkel - - Fejedelmek lehettek volna. — — Itt találunk Hadvezért ritka lelki tehetséggel, ki Caesar lenne tetteire nézve, mellyeket annak példánya után remek tollával halhatatlanítván, úgy is mint Bajnok, úgy is mint Író, kettős borostyánnal koszorúzva kitűnik Századunk' Jelesei között. — — Itt találunk Apostoli buzgósággal lelkesedett Fő Papot, kit nem csak a' Cardinalis bíbor kalap — nem csak

a' hatalmas két-fejű Sass — nem csak Szent Székének a' hajdani időtől öröklött dísze, és hatalma — hanem ezek felett az angyali erkölcs, a' legnemesebb szív, álmétkodásra való ájtatóság ki jelelvén, a' kereszténység' arany századjaiban tündöklő nagy Férfiak' sorában helyhezettné — — Példányai mindnyájan a' jó ízlésnek, hű Barátjai a' tudománynak, minteggy a' természettől nyerték örökségül az elmére nézve a' legszerencsésebb emlékezetet, a' szívre nézve az igaz erkölcsi tökéletességet — Tükör' gyanánt ide mutatok a' boldog házi életre nézve, mellynek drága gyöngye a' hűség, és békesség — Gyermekiknek ártatlan körében, kik mint anyyi olajágak asztalok körül, méltók arra, a' mit a' koronás Prophéta mondott: Így áldatik-meg az a' ki az Istent féli — — Futottak innen ama Sirének, kiknek máskor, és más helyen nagy bé folyások volt, még országos gondjait is vélek felosztó koronázott rabjaiknál. — Itt semmi tündér kertekre, — sem Egyiptomi Pyramisokra nincsen vesztegetve a' népnek veréjtéke. — A' szelidség és nyájasság fogadják a' hű alatta - valót a' tornáczon — és minthogy Attyához mégyen, békísérik hozzá sok koczogás nélkül

— Valóban igaz a' mit hallottatok, hogy némelly igen kicsiny hivatalban lévő emberrel nehezebb beszélni, mint a' Nagy Fejedelmekkel. — — Melly külömbség végre egy térdre borúlt Felség — ki az Oltár' zsámolyánál Koronáját le teszi — midőn könny-cseppek csillognak szemein, — és szívének ömledézései azt rebegik": Mindenható! ezen föld ha egészen nékem hódolna is, csak egy por a' nagy teremtésben, és semmi a' Te dicsőséged előtt!" — melly külömbség ő, és a' mai világ' némelly gyermeke — ki az Isten' Házának Szent Falai között — sőt a' megáldott kenyérnek, és kehelynek felmutatásánál - is, — minden érzés nélkül, vagy azt mutatja hogy nem hiszen, vagy hogy nem követi, a' mit hiszen. — — Oh ti, kiket vagy az elhibázott nevelés, vagy a' mulandó szerencsének ízlése — egy kis örökségnek, melly annyit tesz, hogy nem örökös, és itt kell hagyni — egy kis hatalomnak mértéketlen érzése, eddig az Istentől el vonzott — oh kérlek, halgassatok engem". Minden nagyság elmúlik, és kinek a' fél világ hódolt, és a' más felére törekedett, — egy öles keskeny sírhant lett nyugosztaló hajléka. — — Érzi ezt áldott Fe-

jedelmünk, szívének alázatos ömledezésiben, és tanuljatok tőle — midőn az álom' enyhítő karjaiba dülvén, előbb ágya mellett térdre omlik, és Istenéhez szól. — Midőn a' nap' viradtán, ahhoz küldi első sohajtását, ki reá a' napot derítette — ki országos gondjai között még is időt talál, hogy Jézus' örök ígéivel vigasztalja gond lepte szívét (p) — és azzal a' buzgósággal tellyesíti keresztényi kötelességét, mellyel égtek ama Nemzetünk Apostolai, kik a' földi koronát a' Mennyeivel felcserélték. — Kedves az ilyen Fejedelem az Isten, és emberek előtt, és méltó hogy az ő emlékezete áldásban légyen!" — — Valóban igaz, hogy a' nép öröme, és boldogsága a jó kormány, mellynek remek képében a' Felséges Országló Házat megösmértétek. — —

De ennek disze, ereje, és jutalma a' jó Nép, mellyben tükörül, és például édes Magyar Hazánkat látni fogjátok.

p) In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem Tibi. Ps. 18.

A' Felséges Uralkodó Ház' halhatatlan érdeminek örök emléket szentelt édes Hazánk több Országos Gyűléseiben — szentel pedig ma különösen, ha nem is a' lármás vígasságok között, de annál érzékenyebben, és éppen a' maga helyén, az Istennek házában — midőn ama 30 milliókból álló nagy Társaságnak, melly egygyetlen egy Ferenczünknek atyáskodó kormánya alatt bódognak vallya magát, ezen nevezetes része századoj ünnepét tartván mondhatja": Áldassék az Úr Szent neve. Ime tíz századoj él már Árpád' népe; és bár körül-belől leomlott más Nemzetek' alkotmánya — ő nékie jó támaszsa van — még a' Nagy Istent féli — Királyát tiszteli — és ötet ösi törvényeinek erős lelke élteti — Már 1542-ben Pozsonyban tartott Ország' Gyűlésében háládatosan elösmérte Hazánk, hogy a' melly derültebb idő, a' rémitő fergetegre következett, azt Ferdinandnak kelessék tulajdonítani, elesmérte hogy oriássi baj vívással,

temérdek költséggel, önnön maga megtagadásával csak Magyar - ország' sorsát szíven hordozván, egyenesen az Országló - Szék lett védője a' hanyatló Magyar szabadságnak. Örök hűséget esküdött nékie, tudván hogy a' késő maradéknak is élete, és szerencséje, csak az ő védő karjai által lehetne megmentve — Úgy II-dik Ferdinand' alatt a' Soproni 1635-ki Ország' Gyűlésén, a' háládatos Magyar Nemzet el törülhetetlen jelekkel, jegyzettefel szíves köszönetét a' Felség iránt — különösen pedig az 1687-ki Diaetán, Budának szerencsés megvívása után (1686-ban) engedvén a' Nagy Leopold' kívánságának elhatározta, hogy a' Királyi több magzatok között az első szülötre szálljon a' Szent - Koronának öröksége, a' mire addig, ha mindjárt az első szülöttet el nem mellőzte is, alkotmánya és törvénye szerint köteles nem volt — Akarta ezt ugyan kötelességt tenni már I-ső Ferdinand, és e' végre a' Magyar Tanácsot maga elejébe felhivatta. A' többi halgatott — A' köz csendességben megszólalt Nádasd a' Nádor" Felségednek három nagyra termett gyermeke van: Max, Ferdinand, és Károly: a' háromból kell lenni, a' te jussod — de a' háromból ki légyen? ez a' nemzet' választása — Nagy bényomást

tett a' Nádornak szava Ferdinand' szívében, és a' Tanácsot haza bocsájtotta — Sőt 1723-ban a' megszabadított Haza egybe ülvén, midön a' belső sérelmek is már lassanként gyógyulnának, tántoríthatatlan hűségének e' végső jelét sem tagadta meg a' Magyar, hanem meg sejdítvén az akkor még csak hat esztendő Theresiában ama remek tökéleteségeket, mellyek utóbb ki-fejtödvén, Nemzetünkre arany időt hoztak, az 1723-i Ország Gyűlésének második Czikellyében, a' Leány ágra is terjesztette királyi koronájának örökségét — valóban ki magyarázhatatlan szerencsével, mind a' Hazára, melly Nemzetünk' Év könyveiben hasonlíthatatlan Édes Anyát nyert, mind ő reá nézve, ki minthogy a' Magyaroknak hitt, rá, és Királyi Székére ólalkodó ellenségei ellen, a' Magyar szív vívta-ki veszedelméből és Pálfi, Nádasdal, és a' többi Magyar Leonidások szentül megtartották, a' mit 1741-ben fogadtak — De hullottak is tellyes vígasztalásának öröm gyöngyei Anyai arczáján, midön ama két szóban „Életünket, és Vérünket” mindent magában foglaló nagy ígéretet, rendülhetetlen hűséggel véröknek tett áldozatjával tellyesítette látta.

Meg van tehát engesztelve, azoknak is, kik Hazánkhoz tartoztak — de jobbára külső ingerek által, és több okokból, mellyek' kifejtése nem ide tartozik — ennyi jónak hamarabb való bétellyesedését gátolták, vétke. — A' határtalan bizodalom által meglelkesedett Magyar megmutatta, hogy nem a' sokaság, hanem a' Nagy Lélek, és szabad Nép tesz csuda dolgokat — megmutatta, hogy nem annyira Máramaros kiméríthetetlen só alknáji, nem Magyar, és Erdély Ország gazdag arany, és ezüst bányáji, hanem „Opes Regum corda subditorum” a' Felséges Uralkodó Háznak igazi gazdagsága, és drága kincse hü alatta-valóinak szívei.

Nem tett ingadozhatatlan hűségében változást ama nem reménylett tíz esztendő, mellyben ezen Király-Aszszonynak, egykor a' Pozsonyi Országos Gyülekezeten a' Magyar szivnek szinte repedései között ajánlott ölben síró magzatja, és drága reménye — midőn Fejedelemmé válna, a' Szent-Koronával való dicsőítést addig halasztotta, hogy elébb a' természetnek végső adóját fizetné-le, mint sem a' Nemzetnek ezen forró ohajtását bétöltené. — De minthogy ő benne a' láng észszel a' legpallérozottabb elmével — a' legneme-

sebb szív párosodott, az egymást követő változásokból való fájdmát, a' jó kívánságnak, és reménységnek gyámolával támogatta!"

Pedig akkor meszsze Nyugot felől látszotak a' fenyegető villámok — hirdetői ama rettenetes zivatarnak, melly a' világot megrázta — Titkos ingerlők a' szabadság' és egyenlőség' szédítő érzéseit itt is gerjeszteni készen voltak. Szükség volt elébb a' szent vallást megalázni, ne hogy annak a' lelkeken uralkodó ereje a' lelki esméretet felébressze. Bécsúsztak a' pokol-szülötte írások — azon erős Lelkeknek évig magasztalt érdemei, kikben kevélynak látszott a' világ, hogy mind azt, a' mi szent, letiprották — Az elhúnytt Jelesek, még sírjokban sem voltak megkímélve az istentelenségtől, a' midön ama szörnyetegek' hamvai, győzedelmi pompával a' Pantheonba vitettek — és a' megvesztegetett szívnek példa nélkül való tévedései apotheosist (r) nyertek. — — De a' szent vallást soha megsérteni nem lehetett a' nélkül, hogy az Uralkodók' székei ne ingadozzanak, a' társa-

r) Tamquam in senatum Deorum selecti, sed plane selecti nobilitate criminum, non dignitate virtutum. Augustinus L. 7. de Civit. Dei Cap. 33.

ság' kötelei öszve ne szaggattassanak. (*) — Nyomon most is követte az egygyik szerencsétlenség a' másikat. Valóban keserű szabadság volt, midön élet-veszedelem nélkül, háza' küszöbét sem hagyhatta-el senki. Midön a' vér patak gyanánt borította az útszákat. Midön várak, és helységek füst gomlyokba keveredtek. — Valóban szerencsétlen egygyesség, midön semmiben sem egygyeztek-meg, csupán csak az egyenetlenségben (*) Irtóztató emlékezet! a' szelid, és jó Király rab lett, és végre áldozat!" — (u)

De a' hü Magyar Ország, ama vér-lávat kiöntő Vulkánok között is, mellyek' rázásai meszsze-hatottak, bátorságosan maradt az Isten' Annyának oltalma alatt.

s) Cedit viribus aequum. Victaque pugnaci jura sub ense jacent. Ovid.

t) Pollutae cerimoniae, magna adulteria, plenum exiliis mare, infecti caedibus scopuli, atrocius in Urbe saevitum. Nobilitas, opes, omissi, gestique honores pro crimine, et ob virtutes certissimum exitium — Corrupti in dominos servi, in patronos liberti, et quibus deerat inimicus per amicos oppressi. Non tamen et virtutum adeo sterile soeelum, ut non et bona exempla prodiderit. (Tacitus.)

u) Vivit Dominus quoniam filii mortis estis vos, qui non custodivistis Dominum vestrum, Christum Domini
1. Reg. 26 v. 16.

Méltán mondhatta Bathián Cardinal felőle, hogy az egy világ' csudájára lett Magyar Nemzet, meg nem indíttatván legkevesebbet is emez hívságos dicsőségnek, szerencsétlen vetélkedésnek, belső versengésnek, és a' kevélykedő ékesen-szóllásnak szomorú Játékjaitól, tudott mindenkoron, mind szemesen az időnek engedni, mind pedig annak idejében hathatósan munkálódni.

Attyának rövid Uralkodása után — éppen az egész lángal égő Revolucionnak rémítő környül-állási között, fellépett a' kormányra, a' mi kegyes Uralkodónk, virágzó, és de-li ifuságában. — Collorédo Ministerenkivül, Hohenwartnak az Érseknek neveltje, ebben olly szerencsés Mentort nyert, kit nem is említhetek, hogy az Anya Sz. Egyház legnagyobb oszlopihoz hasonlítható nagy férfinak hamvaira áldást ne mondjak — Nem csak a' nyílt szép elmét mivelni, de azt a' szívet, mellyből annyi áldás áradott, vezérleni, a' sorsnak csapásai ellen ödzeni — e' vólt a' dicső pállya, melynek mind a' Nevelő, mind a' nevelője megfelelt! Szükségesek is voltak mind ezen ritka tökéleteségek, mert noha a' Gondviselés a' legnagyobb dicsőségre helyheztette, az út mindazonáltal darabos volt — támasz-botja a' kereszt,

és vigasztaló barátja, nem egyszer szívet vérző, önnön megtagadás.” — — (v) — —

Kiben bízzék Isten után, mint hű népében? Voltak ugyan Európa' minden részeiben, kiknek a' szilajszabadosság ellen nemes erőlködések kitűnt — és a' letiprott törvényeket a' megsértett emberiség' ügyének nézték. — De az édes méreg megszű hatott — egygyik a' tenyésző istentelenséget század' lelkének nézte — — egy tündér szó, melly sokat tévelygésbe hozott! — — Amaz aranykort reménylett — ez a' zavarban jó halászatot sejdített — itt némelly frigyos szép szókat mondott — de ettől majd csak nem úgy kellett félni, mint az ellenségtől (w) — A' kétes barátoknak a' tűz-probán elébb által kellett menni, még tellyesedne a' szent szövetség!” — —

Az alatt a' rémitő Orkánok között egyrendkívül való ember fellépett a' süllyedő hajóra. Koszorúkat nyert még gyermek korában, és hasonlíthatatlan szerencsével látott, és gyö-

v) Scilicet adversis probitas exercita —

Tristi materiam tempore, laudis habet. Ovid.

w) Consumpsere tempus agendi inutili cunctatione consultando. Mox utrumque consilium aspernati, quod inter anticipitia deterrimum est, dum media sequuntur, nec ausi sunt satis, neque providerunt!” Tacitus.

zött. — Most legjobban tolódtak a' fenyegető habok — de ő egy szóra csendességet parancsolt — Fegyver és törvény kezében úgy látszott, hogy egygyel a' békességet megvívja, a' mással a' nyughatatlanságot el üzi — Oda jutott, hová a' halandónak felemelkedni lehet!" — De itt sem elég! (x) az indulat' fellengező szárnyaira kap és az ember el esve megszégyenül — Valóban úgy történt midőn hatalmas karjaival, a' világot megrázná, magát sújtotta el, és a' nagy Ocean' közepéből kiálló kőszirtekre esett! (y) — — Ismét egy tanúság! némelly Bajnok a' fél világot meggyőzte, de önnön magát nem!" —

A' viszszonegés' közepette a' jó nép véd-fala, és öröje Uralkodójának. — A' Magyaroknak a' többi tartományok' hű gyermekeivel az a' dicsősége, hogy sem önnön sebeinek, 's keservinek szemlélése el nem csüggesztette — sem az arany kornak himező ígérette el nem kábította. — A' csapásban

x) Orbem jam totum victor Romanus habebat!

Nee satiatus erat! — — — Petron.

y) Corsica nos genuit — vidit nos Africa. Nilum

Hansimus, Europamque oculis lustravimus omnem,
Casibus et variis acti, terraque, marique.

Illic tandem stetimus, nobis ubi defuit Orbis!

ingadozhatatlan, a' gyözedelemben olly szelíd, és minden dobzódó zörgés nélkül, hogy szívével jobban, mint vitéz fegyverével hódítana. — Addig is, még Moskwának hamvaiból a' meg újultt Phoenix ki nem repülne, és az elnyomatott Európának drága szabadsága ki nem fejtődne — addig is, míg magának és népének hagyatva Fejedelmünk — egy, több ellen és rémítő erő ellen, a' csata piaczra kimenne mutathatunk borostyánokat. — Néha pedig elveszett ütközetinkre inkább könnyezett az ellenség elszomorodva a' káros gyözedelemtől (*) De volt is okunk a' legnagyobb erőlködésre, mert Királyunk' szent személyét oltalmazván, magunktól még inkább háritottuk az enyészettel fenyegető veszedelmet, melly már jelen volt. Édesgető szózattal 1809 - nek Május 15 - kén a' Rákosra hirdette a' Hatalmas, a' Régiség' buzdító emlékezetével az irtóztató szándéokra kecsegtetni akarván, a' Haza' gyermekeinek hit szegő egybe gyűlését. Oh áldott Fejedelem! éppen ekkor érzettük legjobban a' te atyai szívedet és láttuk, hogy csak a' te elszánásod, és vas türeseed mentheti meg nem csupán nagy erővel megrázott de tantorító mé-

z) Adeo varia belli fortuna, ancepsque Mars fuit, ut ii propius periculo fuerint, qui vicere.

reggel is kísértett nemzetünket, mellyben el-
tökéllette, hogy belső tüzet gerjesztene, a' sze-
rént a' mint másutt kitetsző lánggra felgyujt-
ta. Láttuk, miként tapodta a' százados jus-
sokat. — Az Uralkodásra termett, és szüle-
tett Jeleseket számkivetésre készítetvén, az el-
rablott koronákat bajtársának, és kedvelttjé-
nek elosztotta és erről ismét másra tette;
azon okból, mert úgy tetszett (a) és néha
olly hirtelen, hogy egy másik, és harmadik
elérkezne, még az elsőnek hintett virágok
el nem hervadtak. — A' nagy Hódítónak, úgy
szava mint fegyvere csak rémülést, elcsügge-
dést nem, reménységet pedig itt soha nem ger-
jesztett. Mert láttuk, hogy a' szabadság' tűn-
dér-fája, éppen a' hajdani megégett Czíme-
rekből, a' nemes levelek' és' sárga pergamen-
tek' hamvaiból virúlt - ki. — Nem termenek
azon nekünk való gyümölcsök, és tudtuk, mit
lehetne a' Revolutió gyermeki által fejünkre
várni. — Alkalmasint első gond lett volna,
ama díszes alkotmányt, mellyről sok századok

a) Haec tot millia gladiatorum ad nutum meum stringun-
tur — Quas nationes funditus excindi — quibus liber-
tatem dari, quibus eripi, quos reges mancipia fieri
quorumque capiti regium decus circumdari oporteat? —
mea jurisdictio est. Seneca.

néznek alá, földig lerontani. A' nép' veréjtékét, és mesterségesen kiszívott értékét, ama Hőssekkel felosztani, kik Ázsiai fényüzések után is, és királyi fénnel villogó Udvarjok' kölcségén kívül sok milliókat zsaroltak öszve a' megsejditett jövendőre, az éhen halás ellen. De nem ingadozik a' hűség, és a' szédítő beszéd sehova bé nem hat — még akkor sem, midőn a' koronás Had-vezér fegyverét fejünk felett rázza, és a' Dunán-túl lévő szép vidékjeink meghódítva az iszszonyú adó alatt zokognak. — Sem a' reménység, sem a' félelem, eme két hatalmas ösztöne a' szívnek, nem bírhat egygyet is a' haza' árulásra. — A' Rákos' homokjain nem jelenik-meg, csak a' békes vándor és a' tárogató sípra tóduló Haza' Nemesse, síró gyermekinek ölelésétől, és a' hitvesnek könnyel ázott tekintetétől oda ragadva, a' hová az imádott Fejedelem parancsol. Ide ugyan a' hatalmas sassok, ha csak nem véressen, egy talapnyi földre sem repülhettek, mert ha egyéb bástya nem volt, a' szív is emeltt erősséget. — A' többek közt csak a' hű Pozsonyról szóllok. Halált, és tüzet hányt az Eckmühli Bajnok az ágyúk ércz torhából. — Terjedtek mindenfelé az emésztő lángok. — A' rettenetes pillantatban oda jött

áldott Atyánk, és a' fő Herczegek. Csak egy hang sem hallatszik panaszképpen. Sött egy köz lelkesedés szent tüze gerjed-fel, hogy a' meddig az erő engedi, vagy győzni, vagy halni kell!" — — Egy hétre a' szédítő írás után, mellyet Schönbrun' szívet emelő Édenjéből, mindenfelé terjesztett, látta az Asperni vitézekben hogy a' győzhetetlent kiállották. Itt halaványodott - el legelsőbbben, szerencséjének ragyogó csillaga — melly a' zordon ég hajlat alatt, Senácherib öldöklő angyalától válogatott vitézinek nagy tábor a' hó fuvatagban eltemettetvén — már gyengébben világított — végre a' Vaterlói veres toronynál elaludt!" — —

Egygyes erő nem vihette végbe eme Óriási nagy munkát, egygyesített erőre volt szükség, hogy valamint a' szenvedésben mindnyájan részt vettünk, úgy a' védelmezésben is. És úgy lett — A' jeges tengertől Aetnáig a' Chínai Falaktól Gibraltárig sietett ki ki végtére egyszer a' békességet megvívni, melly a' földtől elüzve látszott — — Így eredett a' szent frigy, melly nem csak a' szabadságot vissza, szerzené, hanem a' jövődre is örje lenne az egygyességnek, és erős támasza a' Thronusoknak; mert észre lehetett venni, hogy

van egy titkos kéz, mellynek munkája a' zavar, és nyughatatlanság, és látszott, miként törne - ki a' lappangó tűz, és sebessen terjedne, ha egygyes erővel eredetében el nem fojtatna. — A' Fejedelem' ügykezetét ismét támogatták különös hűséggel a' Magyar ezredek — Ezek' győzedelmes zászlóji lobogtak Vesuv' és Aetna' irtóztatós kéményeinél, a' mellyekből tűz habok ömlenek borzasztó szépséggel — ott az Alpesek, Égig emelve, látták Hazánk' vitézli magzatjait látták, és tisztelték őket — A' hűség, és a' jó rend, csak a' Magyar fegyver' nézésére is vissza tért, és az ellenséges föld barátságos földé változott.

A' győzedelmes fegyverekre olajágot fűzött, a' legdicsőbb frigykötés — egy szerencsés, és a' világ' békességére, Árgus' szemmel őrt álló nagy Léleknek alkotmánya, kit, és késő maradékit — Hazánk' Quiritesei, midőn semmi egyéb az ő megtiszteltetésére nem hibázna, a' Hazafiúság' szent kötelével, köz hálából, édes öveihez kapcsolták! (β) Mond-

β) Et signa nostro restituit Jovi —

— — — et vacuum duellis

Janum Quirini clausit, et ordinem }

Rectum, et vaganti fraena licentiae

Injecit — — —

Per quem nomen (nostrum) et (nostrae)

Creuere vires: famaue et imperii

Porrecta majestas! Horatius.

hatod áldott Fejedelem! az örökségből nem hibázik semmi, és a' mi veszteség volt, kettős nyereséggel vissza van pótolva!!" — —

Be csudálatosak az Úrnak útjai, és ki képes azokat megmagyarázni — Ott Schweiznak Egig meredő kőszirtjei között Aar folyónál, melly az iszszonyatos magasra emelt setét Aarhorn' örökös jégtéreiből ki ömlik egy meredek sziklán épült Habsburgnak vára — Werner Strasburgi Püspök alkotta éppen azon időben, midőn Sz. István boldogabb időt derített a' Magyar földre Gróf Radbod testvérjének által - adta azt, és az ő gyermeke, ki a' Püspök' nevét viselte, volt az első Habsburgi Gróf — Ennek ivadékából származott Rudolf, egy jeles, és köz tiszteletet érdemlett férfiú — Történetből a' vadászaton öszve jő egy Pappal, és ez a' csekély környülállás a' Gondviselés' munkáiban öszve van füzve Báselnek megszabadításával, ez ismét más környülállások' láncz - szemein a' Császári koronával, melly Rudolf' érdemes fejére szállott — — Ferdinánd mindentől elhagyatva, önnön tűz-helyében ostromolva a' Feszülethez fordul és hanyatló reménysége onnan sugárzik — A' nagy Theresia, hatalmas ellenségítől meglepve, nem látútat, csak Pozsony felé, és ott fel

találja szabadítóit. — — A' Habsburgi Max, a' Martinswand járatlan meredékjein éhen halás' veszedelmében van, és ime rövid idő alatt, Burgundia, Spanyol ország és a' két India — Magyar, és Cseh-ország' koronáji, a' Habsburg' nemzetségen egygyesülve tündöklenek — Ő Máriával Burgundiát — Fülep gyermeke Johannával a' roppant Spanyol birtokot, mellyben akkor a' napsohale nem nyugodott Ferdinand gyermeke Annával Magyar Királyi Herczeg Kis-Aszszonnyal, Magyar és Csehországokat nyerte-el örökségül — Mennyire különbözik a' Marengói, Austerliczi, és Wagrami nap is a' Lipsiai szabadító, és Párizsi koszorúzó napoktól!" — Ha Cardinál Richelieu a' mi időnkben élt volna, azt ismét, a' mit gyakorta mondott, felkiáltotta volna: "Valahányszor ezen Ausztriai Házra halálos csapást tenni látszottam, tüstént egy készen lévő csuda kirágadta az ütésből, és csak felyebb emelkedett a' célzott vágással!" — —

Megszereztetvén a' békesség, gyógyúltak a' sebek, mellyeket az üdö ejtett — Az adózás' terhei könnyültek, mellyre nézve a' még hátra lévő adókban Fejedelmünk' kegyessége most is kitünt és háládatos emléket érdemel — Bölcs Intézet' által a' Státus' adossá-

ginak nehéz ügyében, szinte álmélkodásra méltó hathatósággal munkálkodott — Nem aggódik senki a' képzeleti pénznek hitelén, melly lassanként emésztetvén, fennmaradtt részében, értékéhez mindég közelít — nem egy hirtelen csapás által, melly vagy a' hitelest, vagy az adóst kétségbe ejtené, hanem a' jótévő természetnek képe szerént, melly időt kíván, még gazdag termésének áldását megérleli. Tenyészik a' polgári boldogság — és a' mi figyelmet érdemel's a' mi a' társaság' virágzásának egy tanúja, a' nép' száma sebessen nevededik — Hazánk némelly várossai, melyekben a' tisztelt öreg kor, a' mit gyermek szemmel látott, többé fel nem találja, ropant mívekkel öregbedtek. — Egy szóval szeretett Fejedelmünk' atyáskodó kormányának 35. esztendeje alatt a' többi időhöz képest, többet mint századot haladtunk!”

Örömünk' közepette egy csapás ért bennünket és minden hatalmat leverő erejét mutogatta ama Szomorú Angyal, kit halálnak hívnak!” — Oh csak te távozz, és ha adót kívánsza' természetnek legalább meszsze időre halaszszad a' mit el kerülni nem lehet!” — És ime a' hü alattavalók' zápor könnyei halálos ágyához tolongó sok ezerek' jajjai a' kö-

zönséges könyörgés' Égbe ható ereje csuda dolgot miveltek — Maga a' jámbor Ezechiás is oda sóhajtott a' magas Egekhez, és a' nagy szenvedő így zokogott: (γ) Kérlek Uram, emlékezzél - meg mint jártam előtted igazságban, és tökéletes szívvvel, és a' mi jó a' Te szemeid előtt, megcselekedtem — és győzött! A' lealkonyodó napnak árnyéka tíz lincával vissza-tért. — Mivel azIstenben bízott megszabadította, és hosszú napokkal bétöltötte ötet (δ) — — Él Atyánk, és látta mennyire szerettük ötet!" — — —

γ) 4. Király. 20 v. 3.

δ) A' 90 - dik Zsolt.

A' jó kormánynak képében a' Felséges Országoló Házat, a' jó nép, háládatos vonzódásában tükörül édes Magyar Hazánkat nem de fel táltátok Szerelmesim! eme a' sok érdemre rövid, a' nagy érdemhez gyenge rajzolat által, mellyel 300. évet elöttökbe terjesztetem, Szerencsések mi! kik ezt a' százados Ünnepet, Hazánk' dicsőségében, és szerencséjében különös vigasztalásunkra elérhettük, melly hogy késő maradékitok' örömeire ismét felderüljön, szívemből néktek ohajtom — Mi akkor régen a' természet' végső adóját lefizetvén, bémohosodott sír-hantunk' setét boltozatja alatt pihenni fogunk! De hogy a' jövőkor ezen szerencsében részt vegyen, a' Mindenhatónak kegyelme után függ valami töletek. Mert tudjuk hogy az egygyik év a' másikkal, mint a' láncz szem, a' láncz szemmel öszve kötve van. — A' mi javunkat eszközölték Öseink, és a' mi hasznos munkáink' áldása által száll maradékunkra; mellyet, hogy

elnyerjenek: Az Istent féljétek — a' Királyt tiszteljétek, a' hazafiúságot szeressétek, (7) ezt cselekedvén ; — a' régi drága örökség ivadékitokra fog szállani. — Midön a' Hazafiúságot említem, emlékezzetek arra : hogy a' Hazafiúság a' Fölséggel nem vetélkedik ; söt vérét és értékét feláldozza midön ő int, és a' közjó kívánja. — Ha az idők' viszontagsága sebeket tett, azokat nem szaggatja-fel, söt inkább olajjal csendesíti a' fájdalmat — A' Hazafiúság nem a' tele torokban áll, és a' szédítő ékessen-szóllásban, söt a' nagy hang az ürességnek jele — a' sok beszéd az igen kicsiny Patriotismusnak. A' Hazafi egygyeszt, és nem választ; mert tudja, hogy valameddig a' gyűlölségnek némü - némü része fennvagyon, semmiféle eszközök' segedelmével, törvényeink' elégséges bátorsága nincsen megszerelve. — A' Hazafi akkor legszabadabb, midön nem a' szabados és mérték nélkül való akarattól vezéreltetik. Csupa indulattól vezetette Vétót nem mond-ki a' felsőbb intézetek ellen, sött akkor is, midön a' Státus' titkaiba, és annak szövevényibe bélátni vagy nem lehet, vagy mindennek nem tanácsos, és pedig

(7) 1. Petri 2. v. 17. Fraternalitatem diligite — Deum time, Regem honorificate!" — —

a' Haza' boldogsága miatt akkor is a' fergeteg' közepette, és a' tolódó habok miatt nem a' révészt szidalmazza, ki nem oka a' szélvésznek, sőt inkább az evező rúdhoz kapcsolja erejét, és a' hullámokat, mellyek becsapkodnak, ki meríteni segíti, de a' többit sem rémíti lármájával; tudván hogy a' szerencsétlenség' nehéz pillantatjában, nem arra kell a' képzelődést gerjeszteni, mennyit szenvedünk, hanem hogy könnyebb légyen a' nemes türéssel, midőn az inséget felül-múlani nincsen hatalmunkban — Boldog és erős a' Haza ilyen Hazafiak által, örömmel néznek elhúnytt Eldődei, a' Tökéletesek' Honnábúl is a' méltó magzatra, a' háladatos maradék pedig egy el-ne-felejeset ültet sír-gödréhez, és emléket emel legalább a' szívben, melly néha a' Carráriai márvány' Colossussait szív nélkül, becsére felül múlja.

Ezen százados Öröm-ünnep' háládatos adója illeti a' Mindenhatót, kitől minden jó származik. Azért Szent Oltára' zsámolyánál borúljatok-le előtte, és a' mi Felséges Királyunkat, és Királynénkat, ki éppen 6. nap múlva 11. esztendőök előtt, áldott jó Atyánkhoz a' házassági szent kötelekkel kapcsolva, ma pedig éppen neve' napján a' Felséges Országgló Ház' Százados - ünnepét elérte, a' Nagy Isten-

nek hatalmas pártfogásába, az egész Ausztriai Házzal ajánljátok — Szembe-tünőképpen felmagasztalta az Isten, Habsburgnak jeles nemzetségét, a' mellyből Magyar, és Cseh-ország' dicső királyain kívül, 21 Római Császárokat, 7 Spanyol, 3. Portugalliai, a' két Siciliában 6 Királyokat (*) támasztott — Reményleni lehet, hogy a' fedhetetlen élet, szép erkölcs, és buzgó ahítatosság még több koronákat nyújtott a' Halhatatlanság' Templomában! — —

Ezen Százados-ünnep' háládatos emléke Isten' után a' Fölséges Országló Ház' érdeminek jutalma. Hívei, és gyermeki lévén újjítsátok ezen Nemzeti Ünnepen, mellyet önként csak a' háládatosság rendelt, és Megyénk' Fő Papjának buzgósága gerjesztett, újjítsátok szívetekben a' szeretetet, mellyel Atyátoknak a' hódoló tiszteletet, mellyel Királytoknak, tartoztok! — Adjátok-meg a' mi a' Császáré, a' Császárnak, és a' mi az Istené az Istenek! — Amen.

(*) Spanyol-országban — 3-dik Filep, 5-dik Károly, 2. 4. Filep, 2. 3. (6-dik mint Császár) Károly — — Nápolyban mind ezek az 1-sőt kivéven —

Sőt Angliában is 2 dik Filep mint Férje Máriának 8. Henrik leányának, ki a' Britanniai szigetekben mint Király uralkodott.

